

תשובות הגר"ח (כת"י)

כי תשא¹

ש. פ' כי תשא. **מבואר** בגמרא סנהדרין שכלב הוליד את חור בגיל שמונה וכן חור את אורי וכן אורי את בצלאל ולכן אף שכלב הי' בן ארבעים כשנשלח לרגל וכמ"ש בספר יהושע מ"מ בצלאל הי' איש בן י"ג. והנה כלב נולד לאביו חצרון שהי' מיורדי מצרים וכמ"ש רש"י עה"פ ודור רביעי ישובו הנה [בפ' לך לך] וא"כ אביו הולידו בגיל ק"ע לפחות, אבל אח"כ הולידו בגיל יותר צעיר. ובמדרש רבה (פמ"ח סי' ג') מבואר שהכח של בצלאל הי' מהמסירות נפש של חור. ולכאורה ניכרת כאן ההשגחה מהקב"ה שבצלאל יספיק להיות בן י"ג לפני בניית המשכן אבל צריך להבין למה דווקא נכד של חור ולא הבן שלו. (מחכ"א).

ת. לא הי' עדיין ראוי.²

ש. כי תשא ל', י"ב י"ג. **כי תשא וגו'** ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם. זה יתנו וגו' **מחצית השקל וגו'**. יש להבין למה לא היה הציווי ליתן שקל שלם, ומה ענין דווקא ב'מחצית' השקל, דהרי כדי שלא יספרו אותם עצמם מה לי אם סופרים עם חצאי שקלים או עם שקלים שלימים.

ת. שלא יתגאו.

ש. **בהנ"ל**. חשבתי בעזה"י ליישב, דאם היו נותנים שקלים שלימים [ולא 'חצאי' שקלים], כשהיו גומרים לספור כמה שקלים יש, היו מגיעים למספר המדויק של כלל ישראל, והרי זה כמי שספרו אותם עצמם, ולכן היה הציווי ליתן 'חצאי' שקלים כדי שכשיגמרו לספור החצאי שקלים יגיעו למספר אחר ממה שהוא באמת [והיינו כפול ממה שהם באמת] וכל זה כדי שלא יהיה עין הרע והיינו עי"כ שלא יצא מספר החצאי שקלים כפי מנינם המדויק של כלל ישראל. והאם נכון ליישב כן.

ת. לא הי' עין הרע במדבר.

ש. כי תשא ל' כ"ו - כ"ח. ומשחת בו את אהל מועד ואת ארון העדות. ואת השלחן ואת כל כליו ואת המנרה ואת כליה ואת מזבח הקטרת. ואת מזבח העלה ואת

¹ע"ע לפ' כי תשא, להלן פרשת חוקת כ' כ"ט.

²אולי הי' כתוב: לא הי' **מדאי** ראוי. והגרא"ש קניבסקי שליט"א כתב שאולי הי' כתוב: לא הי' אביו ראוי.

כל כליו וגו'. ולהלן ל"א ז' – ט' גבי הציווי כתיב, את אהל מועד ואת הארץ לעדת ואת הכפרת אשר עליו ואת כל כלי האהל. ואת השלחן ואת כליו ואת המנרה הטהרה ואת כל כליה ואת מזבח הקטרת. ואת מזבח העלה ואת כל כליו וגו', ומצינו בזה כמה הפרשים: א. דאילו במשיחה כתיב ואת ארון העדות, ואילו בציווי כתיב ואת הארץ לעדת. ב. דאילו במשיחה כתיב ארון מלא ו' ואילו בציווי כתיב ארון חסר ו'. ג. דאילו במשיחה כתיב רק ואת הארץ העדות ואילו בציווי כתיב גם ואת הכפרת אשר עליו ומ"ט לא נאמר גם במשיחה. ד. דאילו במשיחה כתיב העדות מלא ו', ואילו בציווי כתיב לעדת חסר ו'. ה. מה דכתיב בציווי ואת כל כלי האהל בפשוטו של מקרא לכאורה קאי על כל הנמצא בקודש הקדשים כי פסוק זה מיירי על קה"ק כמ"ש את אהל מועד ואת הארץ לעדת ואת הכפרת אשר עליו וגו' והפסוק שאח"כ מיירי על ההיכל כמ"ש שם שולחן ומנורה וכו' וכיון שכן לכאור' צ"ב מהו ואת כל כלי האהל דאיזה כלים נוספים היו בקה"ק מלבד הארון והכפורת (ולכאור' אין ליישב ולומר דהכונה היא להכף והמחתה של יוה"כ והיינו כי כלי הוא ל' רבים ומיעוט רבים שנים וא"כ הול"ל ואת כל כלי האהל ומהו ואת כל' כלי האהל ועל כרחך דאין הכונה לכף ומחתה וא"כ צ"ב מהו ואת כל כלי האהל וכנ"ל). ו. למה ואת כל כלי האהל לא נאמר במשיחה. ז. דאילו במשיחה כתיב ואת השלחן ואת כליו, ואילו בציווי כתיב ואת השלחן ואת כליו, מבלי תיבת כל' כליו. ח. דאילו במשיחה כתיב ואת המנרה, ואילו בציווי כתיב ואת המנרה הטהרה. ט. דאילו במשיחה כתיב ואת המנרה ואת כליה, ואילו בציווי כתיב ואת כל' כליה. ולכאור' צ"ב כל הפרשים והשאלות.

ת. א. בכל דבר יש הרבה כוונות וסודות התורה והתורה רמזה כל דבר כפי מדרשה ועלינו לכווין הכל כמו שנאמר למשה בסיני.

ב. כ"ז סודות התורה ואין בידינו לדעת.

ש. כי תשא ל' ל"ג. איש אשר ירקח כמהו וגו' ונכרת מעמיו. הקשה אאמו"ר הגאון ר' יעקב שליט"א, דבכריתות ה' ב' ובהוריות י"א ב' מבואר דכל עשיית שמן המשחה מעיקרו נעשה ע"י נס, ובלי נס לא שייך להיעשות כלל שמן המשחה, וכיון שכן צ"ב טובא מ"ד איש אשר ירקח כמהו וגו' שהרי א"א לעשותו כלל, וכי ס"ד שיעשה נס בשביל להתחייב כרת. וצ"ב.

ת. כמינו.

ש. כי תשא ל"ג ב'. ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסים. ולהלן ל"ד י"א כתיב שמר לך וגו' הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבוסים, ויש לשאול, דאילו בפסוק ראשון כתיב קודם הכנעני ואח"כ האמרי, ואילו בפסוק שני כתיב קודם האמרי ואח"כ הכנעני.

ת. א. הוא הי' גדול ממנו ונכבש³ אחריו.

ב. תחלת המלחמה הי' באמורי, אבל עיקר כח הכיבוש הי' הכנעני.

³ יתכן שבמקום תיבת 'ונכבש' היה הלשון 'ונתגרש'.

ג. ... כל דבר במדרש כנ"ל עלינו לכוין בפ' התורה.⁴

ד. מלמד ששניהם שוים.

ש. בהנ"ל. עוד יש לשאול, דאילו בפסוק שני כתיב בכולהו ו' והיינו ו'הכנעני ו'החתי כו' ואילו בפסוק ראשון כתיב ו' רק אצל ו'החתי ו'הפרזי, ומאי שנא.

ת. הם היו העיקרים.⁵

ש. כי תשא ל"ג י"א. ודבר ה' אל משה פנים אל פנים וגו' ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. ולעיל פסוק ט' כתיב והיה כבא משה האהלה ירד עמוד הענן ועמד פתח האהל ודבר עם משה, ולכא' מבואר בזה דאף כשהקב"ה בא לאהל ודבר עם משה הי' יהושע ג"כ בתוך בתוך האהל, לכא' כך משמע פשטיה דקרא, והאם נכון הוא.

ת. נכון.

ש. שם. ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל. הנה בטעמא דקרא פ' שלח הביא מרן שליט"א מבעה"ת שהמרגלים היו גבוהים שישים אמה (וכתב שם מרן שליט"א דלכן הס' רבתי), ושאלנו את מרן שליט"א האם גם יהושע וכלב היו גבוהים ס' אמות, והשיב לן מרן שליט"א: כן. וכיון שכן צ"ב איך נכנס יהושע בתוך אהל של משה רבינו שמסתמא הי' גבוה קצת יותר מי' אמות.⁶

ת. זה היה רק כשהיו בארץ ישראל אבל כשחזרו למדבר חזרו להיות רגיל כמו כולם.

ש. בהנ"ל. האם זה היה מעשה ניסים שנהיו גבוהים ואח"כ נמוכים.

ת. כן, ונהי בעינינו כחגבים וגו'.⁷

⁴ב' תיבות הראשונות לא היה ברור בהעתק המכתב שהגיע אלינו, ומ"מ הדפסנו כך, כיון שעדיין ניתן להבין משמעות התשובה גם כך. והגרא"ש קניבסקי שליט"א אמר שאף שאי"ז ברור מ"מ כוונת תשובה זו היא כמו שהשיב מרן שליט"א לעיל תשובה כי תשא ל"כ"ו - כ"ח.

⁵לכאורה, היינו, דהחתי והפרזי הנזכרים בפסוק ראשון עם ו' הם היו העיקרים יותר משאר האומות הנזכרות בפסוק הראשון.

⁶ועי' ברכות ס"ג ב' דאמרי' התם, אמר רבא אף על פי כן לא יצא הדבר לבטלה שנאמר ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל, ומבואר דמה שיהושע היה באהל משה הי' זה מאחר חטא העגל יעו"ש, וכ"ש כאן דמייירי במרגלים שהיה זה אחר מעשה העגל וכמבואר נמי ברש"י פ' קרח ט"ז ד' יעו"ש. ועי' רש"י פ' משפטים כ"ד י"ג שבכל מ' יום שהיה משה רבינו בשמים היה יהושע בהר סיני למטה באהל ממתינ' למשה רבו יעו"ש אלא שלא היה ב'אהל משה' אלא היה ב'אהל' כדפרש"י שם יעו"ש ודו"ק.

⁷מה שהוסיף מרן שליט"א הפסוק (במדבר י"ג ל"ג) ונהי בעינינו כחגבים, ר"ל דהתורה באה לומר עד כמה היו הנפילים בני ענק ענקים והיינו שאף שהמרגלים נהיו שם ע"י נס גבוהים שישים אמה עם כל זה עדיין ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם, והנס הזה שהמרגלים נהיו שם כה גבוהים היה זה כדי להראות כמה היו ענקים הנפילים בני ענק ודו"ק [ושוב הצעתי הדברים בעזה"י לפני מרן שליט"א והסכים שאכן לזה נתכוין. עוד שאלנו בזאת העת דאם זו כוונת מרן שליט"א, קצת ק' ממ"ש בבעל הטורים פ' נח (והובא להלן) שהענקים היו מאה אמה והיינו שכיון

ש. בהנ"ל. צ"ב היאך קיים יהושע מצוות סוכה והרי למעלה מעשרים אמה היא פסולה, ואיך נכנס בסוכה של עשרים אמה בעוד ה' גבוה ס' אמה. וכן גבי כלב. (ובשלמא למ"ד ענני כבוד היו (עכ"פ בזמן המדבר) י"ל שהיו העננים גבוהים יותר מס' אמה⁸, כי אין לומר שיצא בראשו מחוץ לענן שהרי כתיב צא והלחם בעמלק ופרש"י חוץ מהענן ומבו' דבלא זה ה' בתוך הענן).

ת. א. הם דחפו הרגלים בפנים האדמה.

ב. זה היה רק בא"י אבל אח"כ חזרו להיות כמו כולם.

ש. בהנ"ל. כמו כן השאלה גבי אברהם אבינו שהיה גבוה כנגד ע"ד איש כמ"ש מרן שליט"א בטעמא דקרא פ' חיי שרה ממס' סופרים⁹, ואע"ה קיים גם דרבנן שאפי' עירוב תבשילין קיים.

ת. הוא דחף את הרגלים בתוך האדמה.¹⁰

שהמרגלים היו ס' אמה איך היו כ'חגבים' לעומת מי שהוא ק' אמה. והשיב לן מרן שליט"א, שאעפ"כ היו נראים להם כעין חגבים].

ויש להוסיף בזה מה שפרש"י בפ' שלח שם וז"ל ענק. שמעניקים חמה בקומתן עכ"ל וכמ"ש בשפ"ח שם יעו"ש, וע"ע מש"כ בזה בספרנו מאור אהרן שלח י"ג כ"ב בד"ה פירש הרשב"ם.

עוד יש להוסיף בזה, דהנה אמרי' (ברכות נ"ד ב') דא"ר שמעון בן לקיש מאי דכתיב שני רשעים שברת אל תרי שברת אלא שרבתת משה כמה הוה עשר אמות שקיל נרגא בר עשר אמין שוור עשר אמין ומחיי' בקרסוליה וקטליה יעו"ש ומבואר שבשביל להגיע רק לקרסולו של עוג היה צריך לזה גובה של שלושים אמה (ועוג היה צאצא של הנפילים כמבואר בס' תשובות הגר"ח ח"א פ' שלח תשובות קמ"ט - קנ"א יעו"ש), וא"כ נמצאו דאף שהמרגלים היו שישים אמה מ"מ עדיין היו קטנים לעומת הענקים. וע"ע רש"י פ' דברים ב' י"א.

וע"ע תוס' שאנץ סוטה ל"ה ב' דכתב וז"ל בתו"ד: איתא במדרש מעשה בבתו של ענה שהלכה לפרדס אביה ולקטה רמון מן האילן וזרקה הקליפה והיה שם אחד מן המרגלים וכנס בתוכה והיתה יראה פן יבוא אביה בפרדס ויראה הקליפה ונטלה הקליפה וזרקה חוץ מן הפרדס ויצא המרגל משם והלך לו עכ"ל התוס' שאנץ שם, והנה כיון שהיה המרגל שישים אמה נמצאו למידין מזה כמה היה גדול הקליפה שהצליח ליכנס בתוכה, וכן כיון שבת ענה הצליחה לזרוק הקליפה יחד עם המרגל ואע"פ שהיא בת ולא בן על כרחך שהיה כוחה רב מאד וכן על כרחך שהיתה ענקית מאד שהצליחה לתפוס רמון כזה גבוה וענק, וכל זה הוא סייעתא לדברי מרן שליט"א שבנס זה שנהיו המרגלים ס' אמה רצו להראות עד כמה היו הנפילים ענקים.

ושו"ר בעזה"י מ"ש בבעל הטורים פ' נח ו' י"ג וז"ל, משחיתם את הארץ ר"ת מאה לומר לך שהשחית קומתן שהיתה גבוהה מאה אמה עכ"ל, והרי לנו בהדיא כמה היה גובהן של דור המבול שהיו מהנפילים כדלעיל סוף פ' בראשית ו' ד' והוא מאה אמות, ונמצא שהיו המרגלים בעת ההיא שהיו שישים אמה, ארבעים אמה פחות מהענקים. (ומה שהיו נראים כ'חגבים' כבר כ' לעיל).

אך עצם דברי הבעה"ט לכאורה צ"ב טובא מהא דאיתא בברכות שקרסולו של עוג היה שלושים אמה וכדלעיל, כי כיון שקרסולו היה ל' אמה על כרחך שהיה גובה כל גופו יותר ממאה אמה, שאין יחס שוה לגופו אם קרסולו היה ל' אמה ושאר כל גופו היה שבעים אמה, ולכאורה להמבואר בגמ' ברכות הנ"ל היה צריך להיות גובהו יותר ממאה אמות, ואאמו"ר הגאון ר' יעקב הלוי שליט"א אמר לן דיתכן שהכוונה היא שהנמוכים שבענקים היה גובה של מאה אמה והיינו שלא היו בענקים גבוהים פחות ממאה אמה. ואולי אפשר לומר עוד, דאה"נ עוג היה בעל מום דמהיכי תיתי שלא היה בעל מום, וכן השיב לן מרן שליט"א שעוג היה אדם משונה.

ומענין לענין באותו ענין עיין במחזור ליוה"כ ש"י"ח שפיתונו' ממרן שליט"א שגם אנו נהיה גבוהים ביותר לע"ל, דכתב שם בזה"ל: ותולכנו קוממיות לארצנו. הוא עוד ברכה שילכו קוממיות גבוה מאה אמה או מאתיים כמו שאיתא בתורת כהנים (בחוקותי פרשת א' סוף פרק ג') עה"פ ואולך אתכם קוממיות עכ"ל.

⁸ ולכאורה יש לסייע לזה ממה שהמן שירד לבנ"י היה בגובה ס' אמה כדאיתא ביומא ע"ה א' יעו"ש.

⁹ ועיין בטעמא דקרא שם החשבון שכתב מרן שליט"א לבאר מנין ידעו חז"ל שהיה גובהו כנגד ע"ד איש יעו"ש ותרשו נחת.

¹⁰ הנני להעתיק פה שו"ת שהדפסוהו בס' תשובות הגר"ח ח"ב תשובה תתתתרמ"ג כי הוא שייך [בד"א] גם לכאן, וז"ל השאלה שם: איתא במסכת סופרים (סוף פכ"א) האדם הגדול בענקים, בענקים זה אברהם אבינו שהיה גבוה קומתו כנגד שבעים וארבעה אנשים כו', ויש לשאול כך, דהנה איתא בחז"ל (וכמדומה שכן הוא בזה"ק פ' לך לך דפ"ע"ב) דהמלכים תפסו את לוט משום שהיה דומה לאברהם (וכן פרש"י בפ' לך לך י"ג ח') ורצו להתגרות באברהם שיאמרו שתפסו את אברהם ובאמת ה' זה לוט. והשתא לכאן ק' ממ"נ, דאם לוט ה' גבוה ג"כ כמו הגובה של אברהם אבינו א"כ אמנם ניחא שתפסו את לוט ואמרו שזה אברהם אבל א"כ מה הרבותא במסכת

ש. בהנ"ל. מרן שליט"א כתב בלמכסה עתיק שהמרגלים שיהושע שלח ליריחו היו כלב ופנחס, וצ"ב דכיון שכלב היה גבוה ס' אמה, למה הוצרכה להורידו בחבל מהחלון, שמסתמא בפסיעה אחת היה עובר החומה.

ת. זה הי' רק כשהם היו בא"י אבל אח"כ חזרו להיות רגיל כמו כולם.

עוד לפ' כי תשא

ש. מגילה י"ג א'. אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלים וישא את [בתיה. הב"ח] בת פרעה שמרדה בגילולי בית אביה. הנה בסוטה י"ב א' אמרי' דכלב נשא את מרים, והנה חור הי' בנם כמבואר בכו"כ מקומות, וחור נהרג בעגל רח"ל, והנה חטא העגל קדם לחטא המרגלים, וכיון שכן, נמצא דכלב קודם נשא את מרים ואח"כ את בתיה וכדקאמר הכא יבא כלב שמרד בעצת מרגלים כו' (ובתשובות הגר"ח ח"א תשובה ע"ז מבואר דכלב נשא את מרים כשהיתה בת נ"ה שנים), אמנם יש לשאול האם כלב נשא את בתיה בחיי מרים והיתה בתיה צרתה של מרים או"ד אחר פטירת מרים נתן הקב"ה לכלב אשה את בתיה, (ומסתבר לכאן) כצד בתרא דאל"כ למה דוקא כלב נשא את בתיה והרי גם יהושע ב"נ מרד בעצת מרגלים אלא דכיון שמרים נפטרה לכן הוצרך כלב לאשה ולכך נשא את בתיה ומשא"כ יהושע שמסתמא הי' לו אשה אז, ושמא יש לדחות הראי' שכתבנו לצד בתרא כי י"ל שבתיה ניתנה לכלב כדי להראות לכולם שכלב מרד בעצת מרגלים דאילו גבי יהושע כולם ידעו זאת ואילו גבי כלב הי' זה פחות ברור וכמ"ש ויהס כלב וגו' ¹¹).

ת. אולי. ¹²

ש. חגיגה ו' ב'. ר' אלעזר דתניא עולת תמיד העשויה בהר סיני ר' אלעזר אומר מעשיה נאמרו בסיני והיא עצמה לא קרבה רבי עקיבא אומר קרבה ושוב לא פסקה אלא מה אני מקיים הזבחים ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים שנה

סופרים שאע"ה הי' גבוה כנגד ע"ד איש והרי גם לוט הי' כן, ואם לוט לא הי' גבוה כאברהם אע"ה א"כ מה הועילו המלכים כי אף שלוט הי' דומה לאברהם מ"מ הגובה הי' שונה לגמרי וודאי היו יכולים להבחין שאי"ז אברהם מאחר שהי' גבוה במיוחד, וצ"ב ממ"נ. עכ"ל השאלה שם. והשיב לן מרן שליט"א שם בזה"ל: **אברהם היו רגליו שוקעות בארץ ומוציאם בנס מן השמים בלי טורח וזה לא הי' בלוט.** עכ"ל התשובה. [ובהערות שם הוספנו בזה"ל: והיינו דכיון דרגלי אברהם אבינו היו שוקעות בארץ, לכן נהי' כגובהו של לוט (וכשל כל אדם), וממילא יכלו המלכים להתגרות וכנ"ל בשאלה. ובזה ניחא נמי הא דאיתא בתנחומא ח"י שרה סימן א' שאברהם ויצחק נכנסו לעיר ולא הי' ניתן להבחין ביניהם עד שהקב"ה הלבין שער ראשו וקנו של אברהם יעו"ש היטב, והיינו דק' למה לא הי' אפשר להבחין ביניהם והלא אברהם הי' גובהו מיוחד ביותר, ולדברי מרן שליט"א גם פה ניחא ודו"ק. עכ"ל ההערה שכתבנו שם. [אמנם חכ"א העיר לשאל דאברהם שהי' גובהו כ"כ, מסתמא גם הי' רחב ביותר גם מיצחק וגם מלוט ועדיין הי' ניתן להבחין ע"י הרוחב אף שלא הי' ניתן להבחין בגלל הגובה כנ"ל וקצת צ"ב]. ומ"מ הוצרך מרן שליט"א ליישב כאן גבי הסוכה שאברהם אע"ה דחף רגליו לאדמה כי אף שבלא"ה היו רגליו שוקעות באדמה וכנ"ל מ"מ עדיין הי' יותר גבוה מל' אמה מרוב גובהו ודו"ק.

¹¹ וכן ממה שיהושע הוצרך לברכת משה י-ה יושיעך מעצת מרגלים וכלב לא כי ידעו שיהושע אינו עמהם ומשא"כ כלב חשבו שהוא עמהם.

¹² לכאן' היינו שיתכן לומר כמו ב' הצדדים ויש להסתפק בהם איזה הוא הנכון.

בית ישראל שבטו של לוי שלא עבדו ע"ז הן הקריבו אותה. פרש"י וז"ל, שבטו של לוי. הקריבוהו משלהם עכ"ל, והנה הא דפרש"י הקריבוהו 'משלהם' לכאן היינו כי אם היו הקרבנות גם מהממון של ישראל א"כ היה נמצא שישראל הקריבו ג"כ. ולכאן צ"ב טובא שהרי פסוק מפורש הוא בפ' כי תשא שכל ישראל השתתפו בקניית קרבנות התמיד שהוקרבו במדבר, והיינו הא דכתיב שם (ל' ט"ו) העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשתיכם ופרש"י שם וז"ל דבר אחר לכפר על נפשתיכם לפי שרמז להם כאן ג' תרומות כו' אחת תרומת אדנים כו' והשנית אף היא על ידי מנין שמנאן משהוקם המשכן הוא המנין האמור בתחלת חומש הפקודים באחד לחדש השני בשנה השנית ונתנו כל אחד מחצית השקל 'והן לקנות מהן קרבנות צבור של כלש שנה ושנה של כל ימות השנה' והושוו בהם עניים ועשירים ועל אותה תרומה נאמר לכפר על נפשותיכם שהקרבנות לכפרה הם באים והשלישית היא תרומת המשכן כו' עכ"ל, והרי לנו דמהשנה השנית שהיו במדבר הקריבו קרבנות צבור וקרבן תמיד בכלל מהתרומה של כל ישראל, וכיון שכן ק' לרבי עקיבא, איך אפשר לומר ששבטו של לוי הקריבו התמיד רק משלהם וכנתבאר. ולכאן צ"ב טובא.

ת. הממון שלהם והקריבוהו בני לוי.

ש. שמו"ע דשחרית דשבת קודש. ישמח משה כו' ושני לוחות אבנים הוריד בידו וכתוב בהם שמירת שבת. יש לשאול אמאי אמרין 'בידו' ל' יחיד והרי היו בשתי ידיו וכדכתיב (כי תשא ל"ב י"ט) ויהי וגו' וישלך מידיו את הלחת וגו' ועוד כתיב (עקב ט' ט"ו, י"ז) ואפן וארד וגו' ושני לוחות הברית על שתי ידי, ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי וגו'.

ת. א. ידו הכונה כחו.¹³

ב. יד החזקה.

ש. בהנ"ל. עוד יש לשאול אמאי אמרין וכתוב 'בהם' שמירת שבת, והרי עשרת הדברות היו מחולקין ה' דברות בכל לוח וא"כ שבת ה' כתוב רק בלוח אחד. ובשלמא למ"ד בירושלמי שקלים ט"ז ב' שהיו י' דברות בכל לוח ניחא אבל למ"ד שם שהיו רק ה' דברות בכל לוח קשיא.

¹³ כדכתיב (וזאת הברכה ל"ד י"ב) ולכל היד החזקה וגו' אשר עשה משה לעיני כל ישראל, ופרש"י וז"ל, ולכל היד החזקה. שקבל את התורה בלוחות בידיו עכ"ל, וכתב בשפתי חכמים אות נ' וז"ל פירוש ולכל היד החזקה קאי על משה פירוש שהיה בו כח וחוזק ליטול בידיו הלוחות אף שהיו כבדים עד מאד אבל אין פירושו כמו בכל מקום שקאי על הקב"ה דא"כ היה לו לכתוב ולכל היד החזקה אשר עשה (משה על פי) ה' [ביד משה] עכ"ל. ובאמת המה דברי חז"ל הקדושים כמו שהביא כל דבריהם בהדיא בפירוש הרא"ש על התורה כאן יעו"ש. וזהו ג"כ כונת מרן שליט"א בתשובה ב'.

והנה מה שכתבנו להק' מדכתיב וישלך מידיו וגו', יש להפחית את חומר הקושיא מהתם, כי במ"ש וישלך מידיו את הלוחות יש קרי וכתוב, והקרי הוא 'ידיו' והכתיב הוא 'ידו' כמ"ש בספר הבהיר אות קפ"ח יעו"ש. והבן.

ת. א. מחוברין.¹⁴

ב. שניהן כאחד.

תשובות הגר"ח (כת"י)

על שו"ע או"ח ומשנה ברורה

(כאמור מכבר, לבקשת מרן שליט"א, אין לסמוך ע"ז למעשה)

ש. מעשר כספים. האם צריך מן הדין להפריש מעמר מדמי קצבת ילדים או משאר דמים המגיעים דרך המדינה (הארורה). (ושמעתי בשם פוסקים שמותר לקחת כסף מהם, כי אי"ז מתנה מאחר שבעצם חוזר אלינו ממה שהם גובים מאתנו מיסים וכו' שלא כדין (וחוזר אלינו מעט, והרוב שגובים מאתנו שלא כדין נשאר אצלם), ולפי"ז לכאור' אי"צ להפריש מעשר כספים מכספים אלו. והיאך הדין למעשה ומ"ט).

ת. צריך.

ש. מזוזה. בבי"ח בחור"ל בהנהלה חרדית ששהינו, שמו מזוזה בכל חדר, ונתנו המזוזות בתוך בתים שקופים כדי כך שרואים את השם ש-ד-י, ומסתמא עשו כן לפי מה דאיתא ביו"ד סי' רפ"ח סט"ו 'אלא שמבחוץ כותבין ש-ד-י' ולעיל מיניה סי' רפ"ו ס"ה אי' 'במקום שיש טינוף כגון שתניקות מצויים שם טוב לכסות המזוזה ובמקום טהרה טוב להיות נראית'. ויש לשאול בזה, האם אי"ז בגדר של 'יצא שחרו בהפסדו' כי לכאור' במקום כזה הי' לאסור ליתן המזוזות באופן זה שהשם ש-ד-י הוא מגולה והיינו משום שהנשים האחיות הגויות המטפלות שם בחולים הינם רגילות ללכת שם בשרוול קצר באופן שהחלק העליון של היד הוא מגולה (וגם, לפעמים מעבירים במסדרונות שם חולים ולא תמיד הם במצב צנוע כ"כ) ואי' באו"ח סי' ע"ה ס"ד אסור לקרות כנגד ערוה אפילו של עובד גילולים כו' (ומצד מה שהגויות הולכות בשער ראש פרוע אולי אין שאלה כי אי' שם בס"ב שער של אשה שדרכה לכסותו אסור לקרות כנגדו כו' ומבואר במשנ"ב ס"ק י' דבאופן שמצד הדין אי"צ לכסות השערות מותר לקרות כנגדן, וא"כ הגויות שאינם מחוייבות בכיסוי הראש לכאור' אי"ז חשיב ערוה לענין לקרות ק"ש כנגד זה וה"ה לענין השם ש-ד-י שבמזוזה הנ"ל, ויל"ע, ושו"ר דבמשנ"ב שם ס"ק י"ב הביא שהחיי אדם מסתפק בזה ונשאר בצ"ע), אך אולי יש לחלק בין ק"ש לבין ש-ד-י מגולה כנגד גויות הנ"ל, ולענין ס"ת מצינו ביו"ד סי' רפ"ב ס"א 'ולא יגלה ערותו כנגדו' ולפי"ז הי' לומר שאסור ללכת מגולה מול ש-ד-י שבמזוזה, ואולי יש איזה חילוק בין ס"ת למזוזה, ואולי אין חילוק ואדרבא אם בס"ת שהוא סגור אסור לגלות ערותו כנגדו ק"ו שבמזוזה שהשם ש-ד-י הוא מגולה נאסור. (ומצינו לענין שם קדוש מגולה שצריך ליהרר מהיסח הדעת, ביומא ח' א' תוס' ד"ה ומה). ושו"ר מה שכתב בט"ז (הובא ג"כ בבה"ט יו"ד סי' רפ"ו ס"ק ח'), לכסות המזוזה בזכוכית ויהיה השם נראה ואף אי מצוי שם טינופת או שהנשים רוחצות שם ה"ז כיסוי אע"פ שזה נראה ורק תה"מ אסור בכהאי גוונא ע"כ, ולפי"ז

¹⁴ היינו דכיון שהיו ב' הלוחות מחוברין לכן שייך הלשון 'בהם' אף שלמעשה הי' שבת כתוב רק בלוח אחד. וזהו ג"כ הכונה בתשובה השניה.

אולי אין לאסור הדבר ואפי' שעוברות שם נשים פרוצות גויות (ולפעמים גם יהודיות רח"ל) אי"ז בזיון ומותר. ולסיכום, השאלה, האם [הדבר אסור ו] צריך להעיר להם ע"ז והיינו לומר להם שיחליפו לבתים שאינם שקופים כדי כך שלא יראו השם ש-ד-י מגולה. (ותועלת א' גדולה הי' ע"י הבתים השקופים כי ע"ז מצאתי שם ב' מזוזות הפוכות ה"י וסידרום ואילו הי' בבתים לא שקופים לא הייתי רואה זאת).

ת. הרי כיסוהו.^{15 16}

ש. בהנ"ל. חכ"א העירני על השאלה הנ"ל בזה"ל: עי' משנ"ב סי' ע"ה סק"ח שדין טפח באשה ערוה לא נאמר אלא באיש משום הרהור, אבל באשה מותר, ולכאור' מזוזה כאשה דמי. [וכן מוכח בט"ז שם שהתיר לרחוץ נגד המזוזה דלא חשש בזה אלא משום טינוף. אך צ"ע דברחיצה איכא גילוי ערוה גמור, ואולי נהגו לרחוץ בכיסוי מקום הערוה] ע"כ. והשאלות: א. האם צדקו דבריו. ב. מהו הישוב לקושיתו על הט"ז.
ת. כנ"ל.

<< נשמח מאד מאד להערות הארות וביאורים לתשובות מרן שליט"א הנ"ל.

<< מצורף קובץ נוסף של חידו"ת על פרשיות תצוה: כי תשא, מתוך ספרנו מאור אהרן שי"ל בשנת תשס"ט, ונשמח להערות והארות בס"ד.

<< אפשר בס"ד להשיג אצלנו במייל את ספרי התשובות שכבר הודפסו בס"ד ושאר ספרים אי"ה.

<< ניתנת הרשות ואף מצוה גדולה היא למי שיש בידו וברשותו האפשרות להעביר הלאה את התשובות לכל מאן דבעי, אם ע"י אימייל ואם ע"י שידפוסו, הכל כדי לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה, ולציין כתובתו ע"מ שאם יהיו הערות והארות יוכלו לשולחם אלינו בעזרת השי"ת.

בברכה מרובה, אהרן בן הגאון הגדול רבי יעקב הלוי שליט"א גרנדש,

חזון איש 2/2 ת"ד 3096

זכרון יעקב, ארץ ישראל, פל': 0548408381

¹⁵ היינו כהט"ז שבתים שקופים מהני וממילא אי"צ להעירם ולהחליפם.

¹⁶ עי' שבת ט"ז ב' רב אשי אמר לעולם וכו' הואיל ונראה תוכו כברו וערש"י שם.